

Vennligst meld adresseforandring

VINDEREN HISTORIELAG

Postboks 90, Vinderen
0319 OSLO

Hjemmeside: <http://www.vinderen.historielag.org>

Årskontingent: kr 100,-

Bankkonto: 7874 05 98200

Telefon: 22 50 70 83 - Per Henrik Bache, pbache@online.no

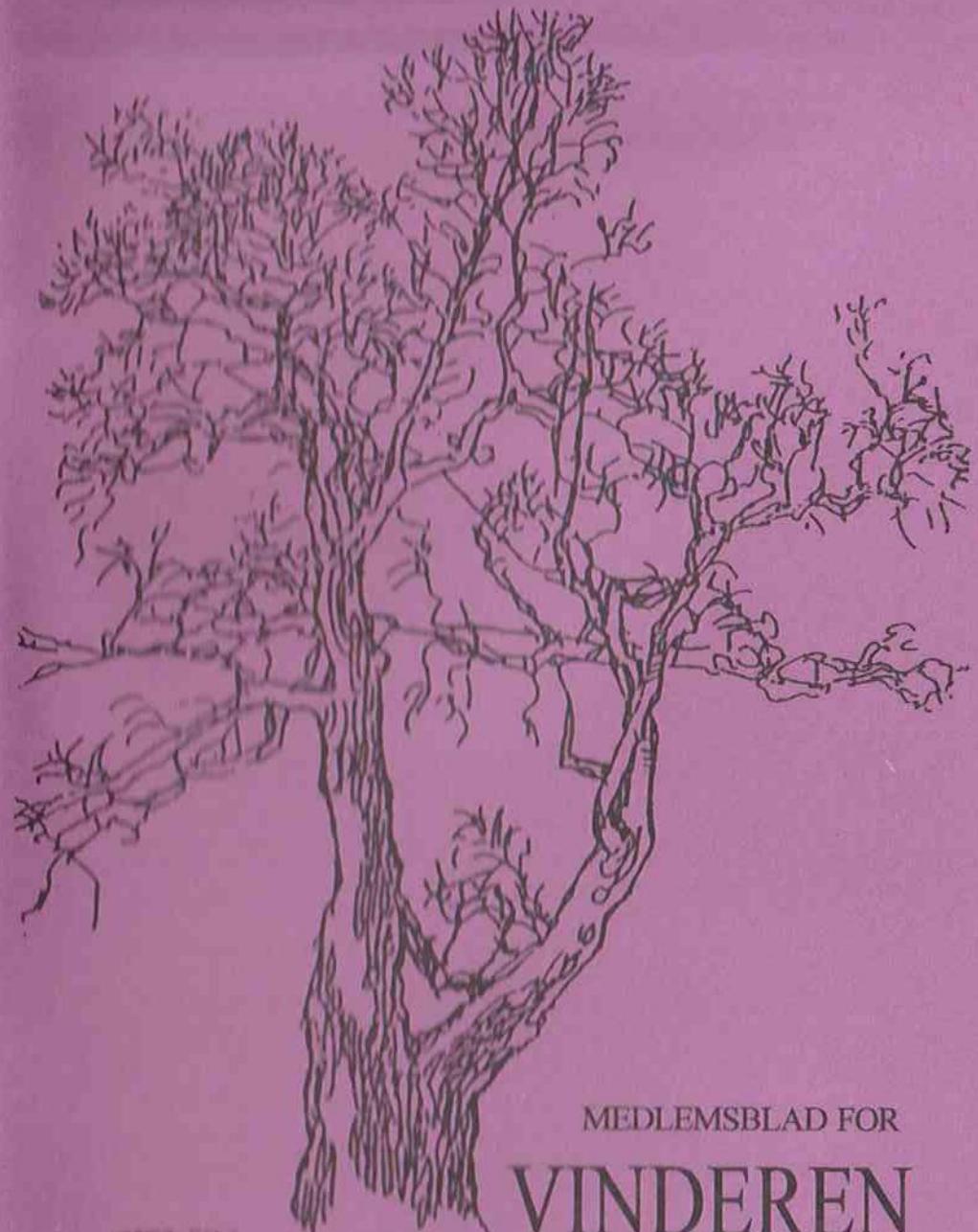
Redaktør: Finn Holden, fholden@c2i.net

ISBN 0804-3256

48

INNHOLD

Nytt fra leder	2. omslagsside
Redaktørens spalte	2. omslagsside
Julemøte tirsdag 2. desember kl 1900	1
Villhelm Krag: Veidirektøren fra Kristiania	2
Ida Hald: Trygg var min barndoms dal	6
Finn Holden: Steinerud gård - en gåte	10
Finn Holden: Steinerud stasjon	14
Gerd Unni Omang: Oppvekst på Steinerud	15
Finn Bendix Bendixen: Kulturminneden 2003	18
Harald Hals: Inskripsjonen ved Gaustadjordet	20
Nobelprisvinner på frimerke	21
Jan Høeg: Biskop Andreas Grimmelund på Grimmelund gård	22
Edv Svendsen: En ferietur i Nordmarken	25
Akergårder i Oslo	30
Antikvarens hjørne	32

MEDLEMSBLAD FOR

VINDEREN HISTORIELAG

BYDEL VINDEREN

Fra Froen til Frognerstesen

12. årg.

4/2003

NYTT FRA LEDER

Det er mange små gløder ved å være leder. Hør bare: Et av våre tidligere styremedlemmer, Gunnar Sandsbraaten, hadde i mange år ansvaret for distribusjon av bladet vårt. Han og hans kone gikk rundt og la det i postkassene i bydelen. Vi sparte mange penger i porto på det. Da han ikke lenger var med i styret, fikk vi et problem med hvem som skulle overta etter Gunnar. Nå har vi ikke noe problem lenger. Gunnar og hans kone har sagt seg villige til å fortsette å gå rundt med bladet. Tusen takk!

Ett annet av våre medlemmer, Ida Hald, har skrevet en fin artikkel om oppveksten sin på Vinderen. Vi er svært glade for slike artikler og kunne ønske oss flere. Ikke tenk: "nei, min oppvekst var da så alminnelig, hvem har interesse av å lese den?" Vi vil gjerne ha slike artikler. De aller fleste av oss har hatt en ganske vanlig oppvekst, men det er da hyggelig å lese om den for det!

Wenche Undrum

REDAKTØRENS SPALTE

I forrige nummer hadde vi tre artikler om veidirektør Hans Hagerup Krag. Først etterpå ble jeg klar over at dikteren Vilhelm Krag som ung mann arbeidet hos sin farbror og skrev om dette oppholdet i sine erindringer. Hans far, ingeniørkaptein Peter Rasmus Krag, døde i 1891, så den sommeren arbeidet den senere dikteren på Voksenkollveien, 19 ½ år gammel.

Kulturminneden i år foregikk i vår bydel på Diakonhjemmet. Det norske Diakonhjem kjøpte i 1893 Steinerud og flyttet virksomheten dit. Vi følger nå opp med en historikk om gården som vi vet lite om. En telefon til Gerd Unni Omang om Steinerud førte til en artikkel noen dager senere! Flott innsats!

Ida Hald har skrevet en skildring av oppveksten på Vinderen for 70 år siden. Den bør minne mange av leserne på at de også bør bidra med minner fra sin barndom og ungdom i bydelen, lekene, skolegangen, vennene, idretten, turene osv. Kom igjen! Artiklene om biskop Grimelund og Tur i Nordmarken kom uten foto, og jeg har ikke kunnet finne andre bilder. Turen i skauen er fra en annen tid.

I år kommer det ut en bok om Akergårdene fra Ullern og Hoff i vest til Østensjø og Lambertseter i øst. Fremdeles eksisterer det i Oslo mange fine minner om den gamle jordbruksbygda Aker, gårder og husmannsplasser. Da Oslo og Aker ble slått sammen fra 1948, var Aker en av de største jordbruksbygdene i landet. Innbyggere i Bydel Vinderen er klar over at bydelen har mange fine gårder, Ris er den vi lettest kan se fra veien. Medlemmene av historielaget vet også at laget har vært opptatt av skjebnen til våre to gjenværende husmannsplassert, Hagan i Holmenkollveien og Holtet på hjørnet av Dalsveien og Bjørnveien.

Neste år begynner vi en serie om disse gårdene og husmannsplassene.

Finn Holden

JULEMØTE

Vinderen Historielag inviterer til julemøte i
Eckbo Selskapslokaler, Jegerveien 4
Tirsdag 2. desember 2003 kl. 1900.

Redaktør **Finn Holden** vil kásere om

Akergårder,
særlig i Bydel Vestre Aker,
historie og tradisjoner.

Vi serverer kaffe og nybakte julekaker
Medlemmenes 10 minutter

Velkommen til en hyggelig førjulskveld!

VEIDIREKTØREN I KRISTIANIA

AV VILHELM KRAG

Mine forældres død svimeslog mig; jeg spiste ikke og sov ikke; det var ingen mening i det. Tilsidst var jeg nedbrudt på legeme og sjæl.

"Du skal du og svedte, gut," sagde min onkel Hans, veidirektøren; han var en gammel hugaf, uden sentimentalitet, men med så meget mer hjertelag. Nu havde han taget kommando over os; og det fandt vi aldeles selvfølgeligt. Han var nu engang slægtens onkel Hans, og slægten kan takke sin gud, når den har en over sig, som er hele slægtens onkel Hans.

Der havde altid været noget framifrå ved denne onkelen, bare det at han hver eneste juleaften sendte presenter til alle sine nevøer og nicher, og der var en hel hurv at sende til rundt omkring i landet. Der var småt og stort og ligt og uligt; så hver enkelt present måtte udvælges efter hver enkels kjøn, alder og individualitet; der gikk ikke an at kjøbe presentene i dusinvise, nei, der måtte omtanke til. Og denne omtanken hvert eneste år; er det ikke ufattelig at han tog sig tid til det, han, som hadde så meget andet at stelle med.

Så langt tilbage jeg kan huske, stod der på mine presenter: Til ordensmannen. Jeg skal nemlig have været et lidet petit-maitre engang i tiden; nå, det rettede på sig med årene.

Nu var altså ordensmannen knækket sammen i en eneste pindehaug, så der var ikke rar ordenen ved ham mer; han

var så rent hjelpløs.

Men så stod den gamle hugaf på pletten strax, men ikke med sukkertøi og trøstens ord.

"Du skal du og svedte, gut!" - og dermed sendte han hele pindehaugen på veiarbeide.

På veiarbeide i juni måned! Jo, jeg skal sige, gutten fik svedte!

Der skulde stikkes ud en vei fra Holmenkollen til Voksenkollen; den veien havde han maset med i mange år og nu skulde den endelig stikkes ud. Voksenkollen var nemlig veidirektørens fixe ide, der var ikke fred at få for Voksenkollen. Nu havde de netop faaet Holmenkollen færdig og folk syntes det var aldeles nydelig der oppe. Når de først var kommet dit, var det som de var kommet til verdens ende. Det faldt ingen ind at det kunde findes noget ovenfor Holmenkollen, som kanskje var enda nydeligere, ingen anden end veidirektøren, dette buskede skogtrollet, som trampede om i ur og ulænde og aldrig kunde slå sig til ro etseds, men altid måtte dybere ind i skauen, høiere op i heiene.

Så når nu folk sad på Holmenkollen og nød udsigten pent og fredelig, så kom altid veidirektøren farende: "Jamen Voksenkollen!"

Var der levende fred at få for ham? Var det rart om folk blev sinte og ønskede både Voksenkollen og veidirektøren pokker i vold.

Det vil altid blive en gåde for alle mennesker, hvordan veidirektøren fik

borgermester Rygh, den besindige, tynde, tørre og forfærdelig flinke borgermester Rygh, han som senere blev statsråd og alt mulig andet, - det vil altid forblive en gåde for alle mennesker, hvordan veidirektøren fik borgermester Rygh med på den eventyrlige expedition fra Holmenkollen til Voksenkollen. Der tråkkede det bustede skautrollet først og havde den pene pertentlige borgermesteren med sig over stok og sten, gjennem brisk og klunger. "Nei, jeg vil ikke mer! Jeg vil ikke mer!" klynkede den fine pene manden. "Ikke se Dem tilbars! Hører De! Ikke se Dem tilbars," brummede skautrollet. Og da de var kommet så høit opp at borgermesteren var mest kvit, tog forlade mig! skautrollet et stort

tørklæde og bandt om hovedet på borgermesteren for sikkerhets skyld! For at han ikke skulde se sit smit til at snu sig og se! Og så slæbte det ubarmhjertige skautrollet videre med det arme blindede menneske, - helt op til udsigten, hvor Kragstenen nu står, slæbte han borgermesteren. Men der snansede han, løste tørklædet og snudde ham: "Vær så god! Nu kan De få lov!" Og nu så borgermesteren. Hele vidunderet nedenunder så han. Og nu skjønte han hva veidirektøren havde ment. Og fra den stund af havde ikke veidirektøren nogen taprere tilhænger end den mægtige borgermester; dermed havde han seiret.

Nu var det kommet så langt at det skulde stikkes ut en vei op til denne

Utsikten som veidirektør Hans Krag viste borgermester Rygh. Utsnitt av postkort utlånt av Ivar Ulvestad.

velsignede Voksenkollen, og det var altså denne vei jeg skulde være med at stikke ud.

Og der fløi jeg med kikkert og stang i solheden og nåleduftens ti timer om dagen fjorten dage til ende; jeg skal sige jeg fik spise, og jeg skal sige jeg fik sove. Veidirektørens svedekur havde virket; jeg følte mig frisk og sund som aldrig før.

I de lyse aftener, når jeg var færdig med arbeidet, sad jeg på græsbakken udenfor bjelkehytten og så udover det blanke tjern.

Det var som at vende tilbage til livet; jeg havde jo så lenge virret omkring i en eneste smerteørske. Endelig kunde jeg tænke rolig på altsammen. På fremtiden. Jeg stod alene nu. Jeg måtte greie mig selv. Det fik være med diktningen; jeg dudde ikke til det, havde selv Holger Drachmann sagt, og så fik jeg indrette mig derefter.

Men hva hjalp det? Versene kom ligefuld; intet kunde stanse dem. Smerte og sår havde pløjet sindet op; nu grodde det i plogfuren. Og en ung og vidunderlig elskovssorg havde drysset sin kyske dugg over alle tanker.

Min maidags brud,
Min maidags brud!
Nu springer ranunkelens blomster ud
de neier for solen i gyldenskrud,
mens maigræsset svinger sin landse.
Og blomsterblus tændes i tusental
og lyser i jorderigs dansesal
hvor snart også du skal danse.

Min maidags brud,
Min maidags brud!
Jeg selv er ranunkelen, som nu springer ud,

nu eier jeg lidelsens adelsskrud
på vei gjennem livets lande.
Af alle de sorgens tårer, som randt,
sprang sangenes blomster, jeg knælende
bandt
omkring din velsignede pande!

Da jeg var færdig med veiarbeidet,
havde jeg bare lyst til en eneste ting; at
reise ned til vennerne i min barndomsby,
at ligge i telt ude på holmene og seile i
skjærgården; jeg havde jo ikke ligget i
Lister og Mandals amt på to lange år.

Sludder og vrøvl; det var ikke noget
for veidirektøren, det buskede skautrollet. Kom ikke her og snak om barn-
domsbyen og sentimentalitet og Lister
og Mandals amt. Pak randselen, gut! Du
må svedte mye mer! Ud på fodtur med
dig! Komme her med slig prat som at ligge
og dovne sig i en seilbåd hele sommeren!
Å nei, far! Marsch! Oppigjennem hele
Valdres, så rundt i Jotunheimen, så ned
hele Gudbrandsdalen, her har du rute og
timetabell. Har du forståt? Afreise i
morgen tidlig klokken 6! Ordre! Marsch!

Når den gamle hugaf gav en ordre,
var det bare at lystre. Jeg fuldførte
fodturen nøigtig efter timetabellen. Der
stod angivet den daglige marschlængde,
afgang og ankomst nøigtig på
klokkeslettet! Jeg havde at notere, om
jeg overholdt ordren punktlig; når jeg
kom hjem, havde jeg at stille på kontoret
og aflægge rapport.

Han havde intet at bemærke til rap-
porten. Nå, sagde han bare. Og så melder
du dig inn på manuduktionsparti i
eftermiddag. Ikke kny i hans mund om
diktningen; det var der forresten heller
ikke noget at snakke om nu mere.

Og jeg meldte mig ind på manuduk-

Kragstøtten. Foto: Finn Holden.

tionsparti samme eftermiddag. For
sikkerhets skyld bestilte jeg også visit-
kort med stud. jur. på.

Så var den ting i orden. Og når galt
skulde være: Den titelen så minsandt
nokså flot ud, da jeg så den under mit
navn på visitkortet.

Den Norske Turistforening, den
eldste fotturistforening i verden, ble
stiftet i fellesskap i 1868 av Thomas
Hefty og Hans H. Krag.

Fra Vilhelm Krag: Den gang vi var
tyve aar. Aschehoug forlag, Oslo 1927.

TRYGG VAR MIN BARNDOMS DAL

AV IDA HALD

I 1932, det året Ris kirke ble innviet, ble jeg født. Det første halve året bodde jeg i en leilighet i apotekergården på Vinderen, sammen med mine foreldre og bestefar, mens vi ventet på å flytte inn i den nye villaen i Tuengen allé 1 D.

Stedet

Hvis det ikke hadde vært for ”Rådhuset” på Vinderen og skolen, ville det nok vært litt vrient å kjenne seg igjen der i dag. Vi har sett bildene fra den tiden. Det store mørke posthuset, kiosken og de små trikkeholdeplassene. ”Vinderenhuset”

Mars 1934. Tuengen allé 1e blir bygget i bakgrunnen. Foto fra familiealbum.

ble bygget i 1938, med plass til blant annet kjøttforretningen til slakter Gran. Han holdt tidligere til sammen med den elektriske forretningen på en liten høyde der eldresenteret nå ligger. Jeg husker ennå de store, hvite avskallete flisene på gulvene der.

Risalléen, nå Borgenvien, var virkelig en allé som vi fremdeles kan se restene av på høyre side. Der var en hyggelig gårdsvei som gikk opp til Ris gård, og vi måtte passere en liten knaus, der Risveien nå går inn. Denne ble fjernet før krigen. Ellers var fremkommeligheten opp til Slemdal nærmest en sti.

Ved Ris kirke, der hvor menighetshuset ligger i dag, lå det to idylliske dammer. Derfra rant en bekk på vestre side av Risbakken ned til krysset ved Holmenveien. Der forsant den under en trebro, og kom frem igjen på østre side av Ringveien. Her plukket vi ungene liljekonvall om våren. Bortsett fra nærområdet i Tuengen allé, som strakte seg fra toppen av veien og ned til Tschudibakken, var dette mitt ”revir”. Her syklet vi på trehjulssyklene våre med dukker på fanget om sommeren, og akte på våre små barnekjelker om vinteren. Særlig var Tschudibakken, rett ut i Tuengen allé populær. Biltrafikk eksisterte så å si ikke. Min bestefar viste stor ærbødighet for passerende begravelsesbiler, og stilte seg gjerne opp ved veikanten og tok av seg hatten.

Nærmiljøet

Etter ett år fikk jeg en liten søster, og vi to hang sammen som erteris. Det var ikke så mange barn i nabolaget, men vi som var der lekte sammen. En av ungene, Nøste, hadde spansk bestemor som iført sine sorte klær, alltid fulgte barnebarnet sitt og ventet på henne utenfor gjerdet. Vi lekte mye i havene, både hos oss selv og hos naboen. Noen av tomtene var ikke bebygget, og naboen var utrolig velvillige til å la oss utforske og leke der.

Vi var veldig glad i dukkene våre. De var alltid med når vi laget bondegårder med skigarder, hesjer og dyr av kongler på gressplenen. Ble det for varmt, fikk vi en vaskebalje med kaldt vann til å avkjøle oss i.

Vinterstid bygget vi snefestninger,

ofte ute i veien, hvor det var måket opp hauger på hver side av porten. Det var bare å grave seg dypt inn i sneen. Lukten av stearinlys i vintermørket inne i nisjen i veggen, kan jeg ennå mane frem

Hunder var det en del av i vårt nabolag. Båndtvangen tror jeg ikke var funnet opp. Mange av dem var koselige å gå på tur med, men det var også noen ”rekbikkjer” som skramlet og rev av lokkene på de store firkantete sinksøppelböttene, og forsynte seg med innholdet.

Vår far var på kontoret det meste av dagen, men ofte møtte vi vår bestefar på trikkeholdeplassen. Han kom fra Handelsgym presis kl 14.15, og hadde alltid med en liten Riegel sjokoladeplate, som han trakk opp av lommen og gav oss.

17. mai 1939 på Grimelund. Foto fra familiealbum.

Vinderen Conditori ca 1910. Foto: Vinderen Historielag.

Når de voksne var med, hadde vi utflykter til Båntjern hvor vi plukket sopp og hasselnøtter, og om vinteren lærte vi å gå på ski på Gaustadjordene. Eller vi dro på "langtur" til Sognsvann med niste og kakao.

Våren ble varslet av Gjøken på Grimelund, og av at min far og hans venner spilte Boccia i haven. Jeg husker med glede lyden av trekulene som smalt mot hverandre, latter og prat, og at vi om kvelden når vi hadde lagt oss og vinduet stod åpent, kunne høre kirkeklokkene på Vestre Gravlund som varslet at nå ble portene stengt for natten.

Søndagene gikk vi på søndagsskole i Ris kirke. Vi fikk glansbilder og gullstjerner hver gang vi møtte frem, riktig et samleobjekt i den tiden. Våre foreldre satte nok også pris på et par timers barnevakt om morgenens, og var nøyne med å sende oss av gårde.

Bondelandet

Lørdagene fikk vi rett som det var, aftensmat hos mamma Sem på meieriet på Vinderen. Da satt vi på disken og dinglet med bena og fikk fersk vørtekake med meierismør på, fra en stor klump på bakrommet. Et deilig minne!

Melk kom fra Holmen gård i store spans. Literøsen hang ned på utsiden, til bruk ved salget av melken. Andre drikkevarer som øl, kom med kjerre trukket av bryggerigamper som parkerte ved fortauet utenfor meieriet.

Klærne var et kapitel for seg selv. Det var et markert skille mellom sommer- og vinterklær. Det var også et skikkelig styr i overgangsperiodene å få klær opp loftsstigen. Skrekken om vinteren var de tykke hjemmestrikkede ullstrømpene som ble holdt oppe av et liv med hullstrikk og knapper. Kløen av de nyvaskede strømpene var ubeskrivelig.

I vaskekjelleren vår stod en enorm Siemens vaskemaskin, som kunne koke tøy, og etter behov også hermetikk med høstens grøde av plommer og pærer, samt rørte tyttebær. Denne vaskemaskinen hadde også en vrismaskin montert, hvor min søster etter pur hjelpsomhet fikk hele armen inni, og måtte gå med gips i tre uker, til alles bestyrtelse. Vi hadde også en diger rulle, så sengetøy og duker var alltid blanke og stive. Min lillebror fikk en liten finger inn i den, sammen med et laken, og den dag i dag er den litt buttere enn den var tenkt å være.

Vaskemaskinen og rullen var to monstre som jeg i mange år hadde problemer med å gå forbi!

Av andre bekvemmeligheter hadde vi isskap. Det hadde et kammer som ble fylt med is, som kom med hest og vogn fra Holmendammen. Der den ble isolert under sagflis og holdt seg i lange tider.

Det var ikke lov å røre sylteagurkene til mamma. De stod i kjelleren i glass og krukker, og var utrolig søte, sterke og gode. De ble tatt frem ved særlig festlige anledninger som i julen, og var til konstant fristelse for små jenter.

Noen ikke lovfestede regler gjaldt for orden i nabologatet. Tøy skulle ikke henge ute på snoren sørn- og helligdager. Det skulle heller ikke være noe bråk, verken da eller i middagshvilen mellom kl. 1700-1900. Gressklippere, som var det eneste mekaniserte redskap med noe lyd, var bannlyst på disse tidene.

Vi bodde faktisk på bondelandet med kuer, hester, griser og høner, både på gårdene på Ris, Grimelund og Holmen. Var vi riktig heldige, fikk vi av og til komme inn i fjøset og se på at kuene ble melket.

!7 mai ble vi barna, sammen med alle, tanter og onklar, venner av våre foreldre, invitert for å feire grunnlovsdagen hos familien Husebye i den nydelige hovedbygningen på Grimelund. Her opplevet også vi barna hva tradisjon og gjestfrihet gjør med oss!

Mange av de samme barna gikk i barnehage hos Stein i den bratteste bakken i Holmenveien. Her trakket vi på små papp-plater, sang og lekte litt både ute og inne, samt lærte en del folkeskikk. Denne ånden ble vel til en viss grad videreført av onkel Gill, i hans barnehage på Ris, mange år senere.

Vi fikk ikke ukepenger som små, men jeg husker fryden over en gang å få en stor blank kobberfemøre, som jeg uhedligvis mistet mellom plankene på verandaen. Til tross for mange tårer og iherdig leting ble den aldri funnet igjen.

I min barndom behøvde vi aldri å låse dørene annet enn når vi var bortreist. Ord som hærverk og kriminalitet var ikke kommet i bruk på Vinderen. På veiene fantes det så å si ikke biler, og så sent som på slutten av 1940-årene løp vi 60 meteren, som var tegnet opp på Ringveien utenfor Ris skole.

Nesten alle hadde hushjelp, i store hus til og med to. Disse bidro enormt til vår trygghet og trivsel, for de var alltid der og passet på oss, ofte mer enn mammaene våre, som kunne hygge seg også med andre aktiviteter enn husarbeide og barnepass.

Det er med forundring og takknemlighet jeg blir minnet om min tidligste barndom, og ser tilbake på alt som har foregått på Vinderen i løpet av 70 år. En tid som i dag synes meg så nær, og allikevel så merkelig fjern.

STEINERUD GÅRD - EN GÅTE

AV FINN HOLDEN.

Steinerud gård er en gåte.

Det er vanskelig å finne opprinnelsen til gården Steinerud i Vestre Aker. Ottar Rygh omtaler ikke gården i Norske Gaardnavne, en indikasjon på at gården ikke er gammel. Henning Sollied nevner den heller ikke blant 177 gårder i boka Akersgårder. Den nevnes ikke i skattematriklen for Aker. Selv om den ofte ble kalt for gård, kan ikke Steinerud være en vanlig gård. Men hører det store huset på Steinerud til en husmannsplass?

Et annet forhold er at Steinerud opptrer bare sporadisk i kildene, først et fattig skifte i 1765. Så selges Steinerud som en gård med flere hus til Det norske Diakonhjem i 1890. Hva har skjedd i mellomtiden?

Skifte på husmannsplassen Stenerud 1765

15. juni 1764 døde husmann Hans Nielsen på plassen Stenerud under Vinderen. Han etterlot seg enken Dorthe Jonsdatter, to "fullbrødre", en "fullsøster" på 21 år og en halvbror på 18, men ingen barn. Ellers var boet lite, størst verdi hadde den ene røde hornete kua på sju riksdaler. Hans hadde hatt et flatt tinnkrus, en tinnkopp, en barnekrus med tinnlokk, en messinglysestake, en kobberkjede og en liten kobberpanne med tre ben. Likevel hadde han litt sølv, et par

små skospennere. Størst verdi blant løsøret hadde en stor hollandsk gryte og en brun marmorert kleskiste med tre store jernbånd over lokket, begge verdt tre riksdaler. Hans etterlot seg lite gangklær som ble fordelt til brødrene og lite møbler og av sengetøy bare et laken. Boet hadde en brutto på 37 riksdaler, to ort og ti skilling, men også en stor gjeld, blant annet til eieren av Vinderen gård, stiftsprost Holmboe, tre riksdaler, tre ort og 16 skilling for betalt ekstraskatt for 1763. Enken arvet fem riksdaler, tre ort og femten og halv skilling, hver helbror en riksdaler, tre ort og 21 skilling, søsteren og halvbroren hver tre ort og 22 7/12 skilling.

Seks år senere laget lensmann B. N. Knoph en oversikt over husmannsplassene i Aker, men Steinerud står ikke oppført.

Ekstraskatten 1762

I 1762 ble det foretatt en folketelling som grunnlag for å kreve inn en ekstraskatt til å minske den store statsgjelden til dobbeltmonarkiet Danmark-Norge. Listene viser at doktor og stiftsprost Otto Holmboe eide gårdene Ris og Vinderen og bodde på den første. På Vinderen hadde han likevel tre tjenestepiker, og der bodde ni husmenn og innerster (losjerende) i 1762, 17 personer to år senere. To av disse husmenn og innerster er Hans Nielsen og Dorthe Jonsdatter.

Skattematriklene

Alle gårder ble matrikulert. Det vil si at de ble ført opp i en skattematrikkel som fortalte hvor stor skatt gården skulle betale. Husmannsplassene skulle ikke betale skatt og ble derfor ikke oppført i skattematrikkelen.

Ingen av skattematriklene for Aker fra 1723, 1838, 1863 og 1886 nevner Steinerud. Det var altså ikke en selvstendig gård, som det ble betalt skatt for.

Branntakstene

Vinderen gård fikk sin første branntakst i 1856. Den mangler i Byarkivet. En ny takst fra 1860 forteller at det var 14 bygninger på gården. Bygningene var ikke vesentlig endret ved branntaksten i 12. august 1867. Men denne taksten forteller mer.

Parti fra Djakonlåjemmet.

Steinerud gård. Postkort. Oslo Bymuseum.

Fem bygg henger sammen i vinkel. Det er to tømmerbygg på henholdsvis 43 og 66 alens lengde, begge var bordkledd og malt. En alen var 60 centimeter, så dette var lange hus.

Dessuten hørte det til gården to bindingsverkbygninger, en mølle og en sag.

Men fire bygg lå over 75 alen fra de andre bygningene. Det lengste, dels i tømmer, dels i bindingsverk, var hele 85 alen langt, et annet 56 alen. Det siste av de fire husene lå igjen over 75 alen fra de tre andre og omtales slik: (hus) 15 "en husmannsstue (Grinastuen)" 19 x 8 x 3 1/2 alen.

Neste takst fra 16. mai 1876 er enda mer opplysende. Rekkefølgen er den samme uten endringer inntil sagen. Så står det "Husene på sørnre Vinderen el. (?) Stenerud". Så nevnes igjen de to store bygningene på 85 og 56 alens lengde. Så

nevnes husmannsstuen Grinastuen og en ”ikke før taksert husmannsstue (Børrestuen)”. Opplysningen bekreftes i branntaksten 1881, hvor det står ”en bygning på Stenerud” og to husmannsstuer.

Søndre Vinderen

Branntakstene forteller om to sett med store gårdsbygninger som ligger mer enn 45 meter fra hverandre. To brukere må ha bodd på gården uten at den har vært offentlig delt i to selvstendig matrikulerte gårder. Men ved branntaksten i 1860 må alle disse gårdsbygningene ha hatt én eier. Én branntakst kaller den ene husklyngen Søndre Vinderen, den følgende branntaksten kaller den Stenerud. Her ligger nok forklaringen på gården Steinerud.

I 1794 kjøpte oppsitteren Lars Peder-

sen gården Vinderen. Etter hans død i 1823 arvet sønnene Rasmus og Peder Larsen gården, som de delte fem år senere. Peder Larsen fikk Nordre Vinderen med husene på gården, mens den søndre delen, uten hus, tilfalt broren Rasmus. Denne må nå ha bygd de store bygningene på Søndre Vinderen som registreres i branntakstene fra 1860 og 1867.

I 1836, solgte Peder sin del til broren, som nå eide hele gården. Rasmus, og senere hans enke, madam Marthe Winderen, økte senere gården med parter fra Smestad, Store og Lille Borgen.

Folketellingene

Rasmus Winderen eide nå hele Vinderen gård med to sett store gårdsbygninger og to husmannsplasser, Grinastuen og Børrestuen. Men de store husene kunne

Steinerud. Foto fra familiealbum.

jo ikke stå tomme. Derfor viser folketellingen 1865 at det var tre husmannsplasser på gården; den tredje heter Steinerud. På gårdsnummer 44 Vinderen, Børrestuen, Stenerud (husmann), Grinastuen. – tre husmannsplasser. På Steinerud bodde det to husmenn med jord, en husmann uten jord og losjerende med familier, i alt 25 mennesker.

Folketellingen 1891 viser at det bodde omrent like mange mennesker på gården Vinderen (14 personer) som på husmannsplassen Steinerud (13).

Manntallslistene

Manntallet for Vestbygdens nordre District for 1832 forteller at på Nordre Vinderen bodde Peder Larsen med kone, tre små barn, en tjenestepike og en tjenestedreng. På en husmannsplass bodde innerst Hans Christiansen med kone og innerst Niels Torgersen med kone og fire barn pluss to på fattigveseneet. På Søndre Vinderen bodde Rasmus Larsen med søster, en tjenestepike og et legdslem. På plassen Grinen en ytterst fattig innerst med et lite barn, og en innerst med kone og tre små barn.

Ifølge manntallet for 1864 bodde skomaker Anders Jensen, 36 år, med kone og to barn, og en husmann Johan Gulbrandsen på Steinerud.

Ligningsforretningen for 1889 oppgir gårdbruker Jens Winderen med en formue på 20.000, inntekt på 2500, mens H. Jensen på Stenerud har en formue på 75.000 og inntekt på 3600! Til sammenligning hadde bonden på storgården Østre Holmen en formue på 200.000, på Grimelund 20.000. Hvem denne H. Jensen på Steinerud med den store formuen i

1889 er, har jeg ikke undersøkt.

Steinerud eller Søndre Vinderen nevnes bare sporadisk i manntallslistene. Men husene sto der og må ha vært bebodd hele tiden. Derfor ser vi at Steinerud er avmerket på kartet til Vibe-Irgens fra 1844 som en gård eller husmannsplass på veien fra Store Frøen til Vinderen.

Vinderen gård utparselleres

Hovedbølet Vinderen gård har gårdsnummer 39, bruksnummer 1. 15. april 1873 overdro Marthe Winderen til sønnen Jens Peter gården med tilhørende andeler av Store Borgen (løpenr. 39d) og av Lille Borgen (45b og e) for 12.500 spesiedaler. Samme høst solgte Jens Peter Winderen gårdskogen med seter og tilliggende hus til baron Harald Wedel Jalrsberg på Bogstad for 14.500 spesidaler. Vinderenkogen fikk gårdsnummer 39, bruksnummer 2 og ble lagt til Nordmarksgodset.

18.5.1893 ble en parsell kalt Stenerud utskilt fra Vinderen. Eiendommen grenser mot syd til Borgenvæien, mot vest til hovedbølet, mot øst til gården Frøen og Thaulows eiendom Volvat. ”Over parsellen fremlagdes et kart hvorefter den udgjør 130 mål,” 3/10 del av den samlede eiendommen Vinderen. Langs grensen mot hovedbølet var det satt opp peler og skulle det senere bli oppført gjerde. Stenerud ble umiddelbart solgt til Det norske Diakonhjem for kr 50.000. Bestemmelser om vannledning og bruk samt vedlikehold av vei, forbud mot sjenerende bedrift og anlegg av arbeiderbolig.

Diakonhjemmet ca 1910. Postkort Vinderen Historielag.

Etter Diakonhjemmets kjøp av Steinerud flytter forvalteren på sykehuset, H. S. Flaata, inn på gården med familie og tjenestegutt Theodor Kristiansen.

Nå begynner utparselleringen av Vinderen, som tok virkelig fart i 1899 med 30 villatomter, året etter at Holmenkollbanen var åpnet til Besserud stasjon.

Litteratur:

Astrup, Else Marie Mustad: Gårder i Vestre Aker – et streiftog, Oslo.

Branntakstprotokoll for Vestre Aker

Den gamle bygningskultur i Aker, bind I.

Manntallsregister for Vestbygdens nordre District, Aker, Oslo byarkiv.

Matrikkelen for Aker 1723, 1838, 1863, 1886, Riksarkivet.

Pantebok for Aker, 9, 10, 25, 26a og 32a, Riksarkivet.

Pantereister for Aker tinglag, nr. 5,

Riksarkivet.

Rygh, O.: Norske Gaardnavne, bind 2, Kristiania 1898.

Sollied, Henning: Akersgårder, Oslo 1947.

STEINERUD STASJON

AV FINN HOLDEN

Holmenkollbanen åpnet til Slemdal 3. februar 1898 og til Holmenkollen (Besserud) 31. mai samme år. Opp til Holmenkollen var det elleve stasjoner: Frøen, Diakonhjemmets stoppested, Blindernveien, Gaustad, Ris, Slemdal, Gråkammen, Greveveien, Skådalen, Frognersterveien og Holmenkollen. Etter noen måneder ble tre stasjonsnavn endret: fra Blindernveien til Vinderen, Greveveien ble til Vettakollen og Frognersterveien ble Midtstuen. Et par år senere ble Diakonhjemmets stoppested forandret til Steinerud.

OPPVEKST PÅ STEINERUD

AV GERT UNNI OMANG

Min far, Anders Kristiansen Gjestvold, ble ansatt i 1938 på Diakonhjemmets sykehus som maskinmester. Vi flyttet inn om våren samme år, far, mor og to døtre.

Vi fikk bo i "Gamlegården", som Diakonhjemmet så korrekt den gang betegnet som "en gammel bondegård med uthus". Gården het den gang Stenerud, på tidligere kart Steenerud, men på vår tid Steinerud. Det var en eiendom på i alt 130 mål med våningshus og uthus.

Siden jeg er født i januar det året vi flyttet inn, vet jeg ikke så mye om hva som hadde vært der før. Men det ble sagt

av mine foreldre og andre at stuen før hadde vært brukt som skolerom for omgangsskolen, mens Diakonhjemmet hadde brukt den som skole for diakonelever.

Jeg ble døpt i kapellet i det vi kalte elevhjemmet. Nordseth var presten på den tid. Vi bodde på gården under krigen, og da det brant 17. mai 1952. Etter brannen bodde min eldre søster Liv og jeg i 3. etasje på Kirurgisk avdeling, mens mor og far fikk bruke gymsalen på elevhjemmet. Jeg flyttet ut da jeg giftet meg i juni 1961.

Mor begynte på sentralbordet/kontoret i mai 1954. Far hadde "mellomtek-

Gammelt gulnet avisutklipp fra Aftenposten.

Moren Anne Gjestvold med døttrene Liv Solveig og Gerd Unni til høyre. Foto fra familiealbum.

nikken”, som det het den gang, og som maskinmester hadde han ansvar for elektrisk opplegg i nyere bebyggelse og ettersyn ellers. Mine foreldre arbeidet begge til de gikk av som pensjonister.

Vi hadde god plass. En stor stue som var ytterste rom nærmest sykehuset med ”syrinlysthus” med uteplass godt beskyttet om sommeren. For å komme til stuen passerte vi et koselig vindfang med vinduer på begge sider over to benker. Inngangsdøren med vinduer førte inn til en rektangulær gang og gjennom en dør til storstuen. Spisestuen hadde dør rett frem. Den hadde nok en gang vært kjøkken, men for oss barna var det også soverom. Innerst i spisestuen var det et trinn opp til kammerset, som ble brukt som hverdagsstue eller bibliotek. Til venstre i gangen var det et trinn opp til

kjøkkenet. Mellom kjøkkenet og kammerset var det en dør. Innenfor kjøkkenet hadde mor og far sitt soverom. Jeg tror at kjøkken, hverdagsstue og soverommet opprinnelig var et stort rom, for jeg kan huske at det ble satt opp vegg slik at det ble separat soverom. Det var kraftige bjelker i taket i den delen som var nedenfor kjøkkenet, så det virket som det var den eldste delen.

Vi hadde hele tiden vedfyring, en høy jernovn i stuen og en mindre i spisestuen og kammerset. Vi hadde elektrisk magasinkomfyr i kjøkkenet. Det var ikke kjeller under vår del av huset. Vi hadde ikke innlagt vann, toalett eller bad. Bade gjorde vi på elevhjemmet. En enkel utedo hadde vi bak et tverrgående utbygg, men vi brukte som oftest det som var på elevhjemmet.

Bortenfor vår del av huset var det, så vidt jeg husker, tre rom til, hvor det bodde et eldre ektepar. Dessuten var det på den andre siden av gangen innenfor inngangsdøren et rom for en gårds gutt.

Lenger bort var det et vognskul med plass for arbeidsredskap for gårdsbruket. I enden av den lange delen av huset var det stall med en hest. Over den lengste delen av huset var det et loft med stige opp fra rommet med arbeidsredskapen. I vinkeldelen var det et stort grisehus med flere griser, og altså bak, i tilknytning til huset, utedoen.

Alle matrester fra sykehuset ble grisemat, så grisene levde bra. Det gjorde dessverre ogsårottene, men de ble fanget i store feller lenger bort, nærmere porten ut mot Holmenkollbaneovergangen. Der var det en låve med høy til hestene og en lagringsplass til Diakon-

hjemmets gamle sleder og en ambulansevogn som ble trukket av hester. Lenger bort var det et ganske stort vedskjul, som til stadighet ble fylt opp med ved som vi brukte. Det var god plass mellom disse to siste bygningene.

Fra redskapsrommet var det en luke i gulvet hvor potethøsten ble tømt. Potet- og grønnsakkjelleren hadde dør på nedensiden av huset. Den er stengt i dag. På nedensiden av huset og mellom doen og løven gikk det en kjørevei.

Vann hentet vi i en enkel kran utenfor grisehuset, og utslagsvannet bar vi dit og slo det ut under springen.

Under krigen satt vi i gangen under flyalarmen siden det var det eneste rommet uten direkte vinduer.

Brannen 17. mai 1952 oppsto ved at noen i nabolaget sendte opp en rakett om formiddagen. En forbipasserende

Kortsiden på våningshuset på Steinerud. Foto: Finn Holden

dame varslet oss, så vi sprang ut med bøtter for å slukke, men raketten hadde havnet altfor langt innunder huset, så det tok få minutter før taket sto i flammer.

Steinerud gård lå fritt og vakkert til nær en haug med store eiketrær med blåveis, hvitveis, liljekonvall og andre blomster. Bak huset var det almetrær og

gullstjerner, et ideelt sted for lek og aktiviteter. Bakken ned mot sykehuset var akebakke. Siden far hadde bygd kjelke med ratt og gode bremser, var det populært også for de andre barna både å kjøre og å sitte på.

Tross krigen var det en god og trygg barndom på Steinerud.

KULTURMINNEDAGEN PÅ DIAKONHJEMMET

AV FINN BENDIX BENDIXEN

Årets tema var ”Vår medisinske kulturary” som markering av at norsk offentlig helsevesen regnes å være 400 år. Det var i 1603 at legen Villads Nielsen ble påskjønnet av kong Christian den 4. med offentlig lønn for sin innsats under en epidemi i Bergen.

Valg av kulturminne forutsetter at det ”må foregå arbeide på, i, ved eller rundt kulturminnet.”

Diakonhjemmet fyller klart disse krav og ligger dessuten i vår bydel. Vinderen Historielags initiativ og anmodning om samarbeide ble meget positivt mottatt.

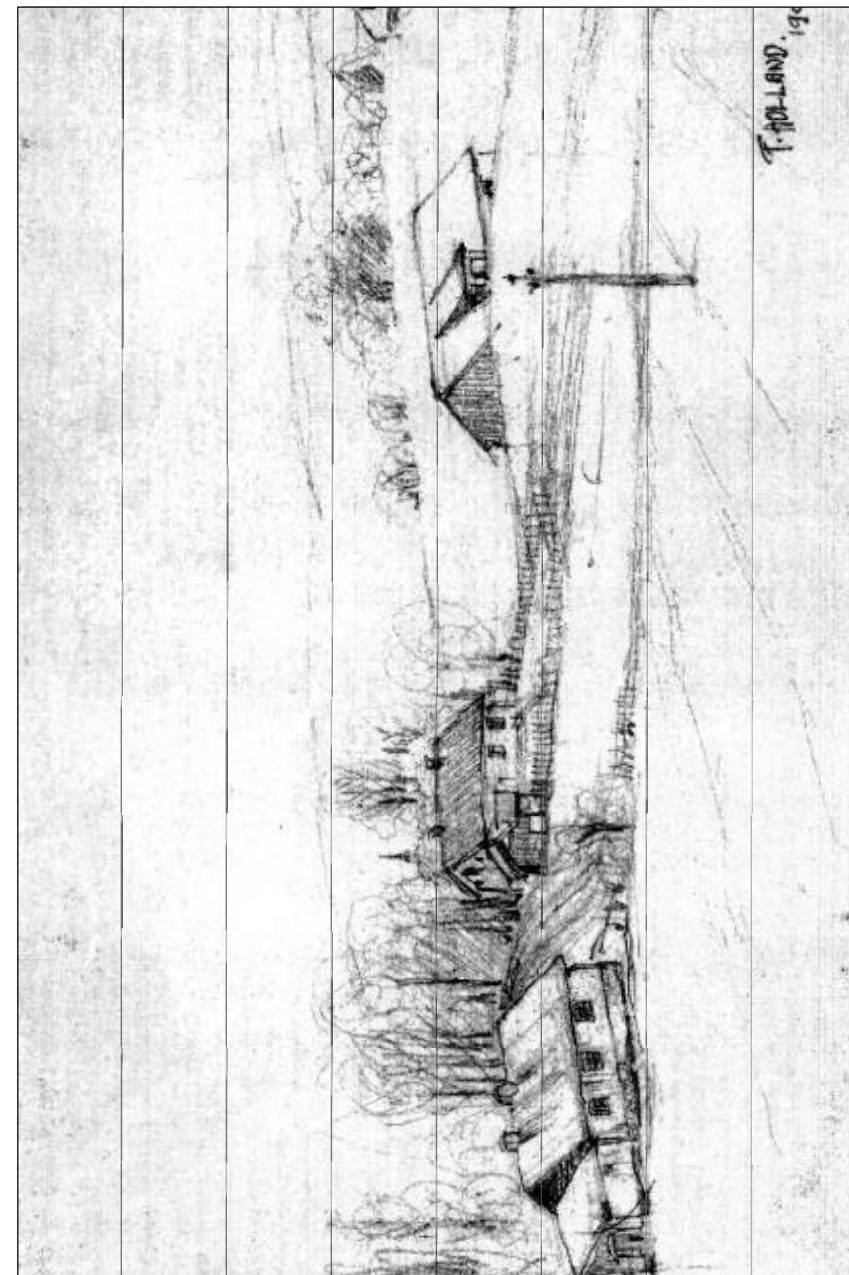
Søndag 14. september, som også var diakoniens dag, inntok 80-90 besökende personalkantinen fra kl 1300 til 1500. Professor dr. med. Einar Kringlen kåserte om psykiatriens historie, tidligere overlege dr. med. Jan Sander hadde innlegg om bl.a. medikamentbehandling gjennom tidene, forstander dr. teol. Kjell Nordstokke fra Diakonhjemmets historie og utvikling fra kjøpet av Steinerud gård i 1893, adm. dir. Skjørshammer fortalte om Diakonhjemmets virksomhet, pasientkoordinator Aud Remmem hadde innlegg om sykepleien i tidligere år og om pasientkoordinering fra fire bydeler. Fra historielaget satte til slutt Finn B. Bendixen temaet og arrangementet i felles europeisk perspektiv.

Før gruppevis og veiledet omvisning ble det også tid til piano- og sangunderholdning. Alle fikk dugnadsstekte vafler og kaffe.

Samarbeidet om arrangementet mellom Diakonhjemmet og Vinderen Historielag var tydeligvis til gjensidig glede.

Tegningen på neste side:

Grinastuen lå over 45 meter fra Steinerud og omtales i branntakstene av 1867 og 1876. Den er 11,4 meter lang, 4,8 m bred og 2,1 meter høy. Den hadde to værelser, kjøkken, fire dører, fire vinduer, en kakkelovn og to kokeovner. Tegning av Fritz Holland 1903. Han har sannsynligvis tegnet husmannsplassen fra Sørkedalsveien. I bakgrunnen spiret på sykehuset. Oslo byarkiv.

INSKRIPSJONEN VED GAUSTADJORDET

AV HARALD HALS

I Medlemsblad for Vinderen Historielag 3/2003 spør Evelyn Borchenius om noen vet hva inskrripsjonen på turveien til Sognsvann, "1867. H. Hals", står for. Den er et resultat av virksomheten til Halvor Hals (1812 – 1882) som i årene 1855 – 1873 var forvalter på daværende Gaustad sinnsykeasyl. Sønnen, sorenskriver Olaf Nicolai Hals (1841 – 1920), forteller i familieopptegnelser, skrevet i 1912, litt om dette. Her står det blant annet om Halvor Hals: "Som forvalter var han stadig optaget af sit arbeide ... og hans virksamhet har sat sig varige mærker. Det morede han meget at kanalisere den øverste del af Sognsvandelsen, hvor denne før gikk i "rundanske" slyngninger, løber den nu i en lige linie. Veien fra Gaustad til Sognsvandet ved pladsen Løkka blev, uagtet far ikke havde nogen ingeniørmæssig uddannelse, helt planlagt og bygget af ham. Til minde herom lod direktøren hans navn "H. Hals 1867" indhugge i en fjeldvæg lige ved veien, omtrent midtveis, hvor det endnu kan sees". Det kan tilføyes at direktøren det her er tale om, var Ole Rømer Aagaard Sandberg (1811 – 1883) som var den første overlegen på Gaustad. Han og Halvor Hals var omgangsfeller, noe som også førte til at Sandbergs datter, Emilie, ble gift med Halvor Hals' sønn, Olaf.

Inskripsjonen er avbildet og omtalt i Tor Børsting og Bodil Moum Børstings bok: Sognsvann og omegn på s. 57

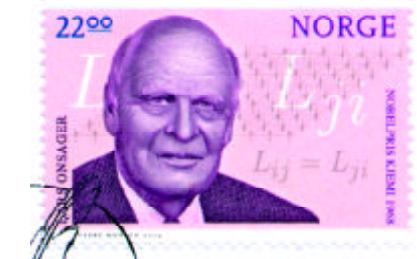

NOBELPRISVINNER PÅ FRIMERKE

AV FINN HOLDEN

27.november 2003 er det hundre år siden vår største naturvitenskapsmann, Lars Onsager, ble født. Vi har tidligere hatt en artikkel om ham, som den første av artiklene om de tre nobelprisvinnerne som har bodd i bydelen (nr. 2000/3).

Artikkelforfatteren henvendte seg sammen med andre forskere for to år siden til Posten Norge for å foreslå utgitt et frimerke til nobelprisvinnerens hundreårsjubileum. Forslaget ble fulgt opp av Posten, og 19. september ble frimerket presentert på en pressekonferanse i Trondheim, et naturlig valg siden det var ved NTH (i dag NTNU) i Trondheim at Lars Onsager fikk sin utdannelse.

BISKOP ANDREAS GRIMELUND FRA GRIMELUND GÅRD

Av JAN HØEG

I 1730-årene kom det en ny pietistisk retning til Norge, brødremenigheten. Retningen hadde sitt hovedsete i Herrnhut i Saksen i Tyskland og var svært pietistisk. I Norge brøt medlemmene aldri med kirken, men la liten vekt på dåp og nattverd. De sto på mange måter nær haugianerne, men det var aldri noe fast samarbeid mellom dem. Bevegelsen fikk fotfeste i Christiania, men var en ganske lukket forening, sosietet som det het den gang, og førte etter 1800 en hensynkende tilværelse på grunn av presset fra haugianerne og de ytre politiske begivenheter. I 1820 ble imidlertid en dansk brødreagent kalt til forstander for de adsprede få i Christiania. Nils Johannes Holm fulgte som forstander for brødresosietet en smidig linje overfor myndigheter og kirkelige retninger. Han skapte større interesse for misjon, og møtene ble åpnet for alle. Den faste kjerne av organiserte brødrevener var aldri stor. I 1827 var det 36, men på de åpne møtene kunne det være nærmere 200. Politisk var sosietetet svært konservativ og kongetro. Holm tok ettertrykkelig avstand fra 17. mai-demonstrasjonene, og under torgslaget i 1829 satt brødrene for lukkede dører og vindusskodder og sukket til Gud for kongens og eget liv. I dette miljøet fant eierne av Grimelund gård sin plass.

I 1782 kjøpte Hans Hansen Mørk fra Kråkstad syd for Ski Grimelund gård. Gården var den gangen på 400 mål inn-

mark og 2000 mål skog med en hovedbygning fra ca. 1760. Hans Hansen Mørk tok navnet Grimelund etter gården. Han må ha vært en driftig mann, sikkert den dyktigste og mest ansette av alle Akerbøndene. Han var stortingsmann på det første ordentlige storting (1815-16), og datidens store skravlebøtte, Pavels, skriver: "Jeg maa sige, jeg er stolt af Agers Sogn, som denne Gang leverer to i deres Stand vist udmerkede Folkeræpresentanter."

I politikken angrep Grimelund særlig byens handelsstand. Han var også politisk interessert som kommunepolitiker. I skolepolitikken hadde han tydeligvis ikke mye tiltro til omgangsskolelærerne. I 1819 vedtok skolestyret i Aker at omgangsskolelærernes lønn fortsatt skulle være 50 spesiedaler. Hans Grimelund stemte for nedsatt lønn, og åtte år senere ble lønnen deres enstemmig satt ned til 45 spesiedaler, undertegnet bl.a. av sønnen Andreas Grimelund. Det er sannsynlig at Hans Grimelund i det vesentlige bygde den store hovedbygningen som nå er på Grimelund. Han var en dypt religiøs mann. Han hadde i Kråkstad møtt to prester som begge var tilhengere av brødremenigheten, og selv ble han et aktivt medlem av brødremenigheten sosietet i Christiania. Det er grunn til å tro at han var en av de meget få bønder i den vestre delen av Aker som kan ha brydd seg med å møte Hans Nielsen Hauge da han bodde på Bakkehaugen fra 1811 til 1817.

Andreas Grimelund ble født 26. januar

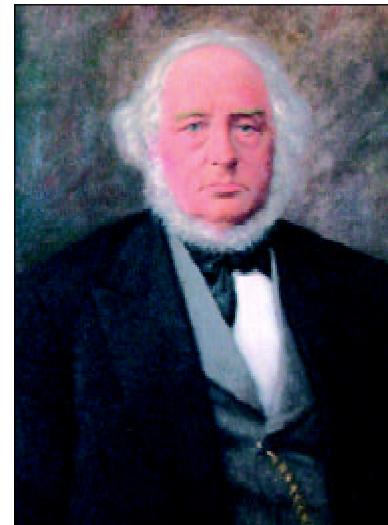
1812. Foreldrene ga ham en sjeldent god kristelig oppdragelse og bestemte tidlig at han skulle bli prest. Fra gammelt av ble det holdt skole i et rom i uthuset på Vinderen gård, men den var mest for husmannsbarn. Bøndene i Aker pleide å ha huslærer for de små barna sine. Bøndene sendte gjerne barna til byen i 10-årsalderen for å gå på skole der. I 1821 overlot foreldrene ham til Nils Johannes Holms varetekts. Han bodde hos ham i fem år og fikk grundig undervisning. Han gjorde så gode framskritt at han allerede som 14-åring ble brukt som hjelplærer i en gutteskole. Årene hos Holm gjorde et dypt inntrykk på ham. I sitt vita ved bispeordinasjonen sier han: "de varme Vidnesbyrd om den lidende Frelser, som han hørte i Barneaarene i sin Opdragers Hus, gjorde et uudslettelig Indtryk paa hans Sind". Foreldrene sendte ham

deretter til den mest betydelige presten innen brødremenigheten, Gabriel Kiel-land utenfor Stavanger. Her ble Andreas konfirmert, og her leste han i tre år til artium som han tok i Christiania i 1830. Med liv og lyst tok han fatt på det teologiske studium som han fullførte i 1835.

Andreas var en liten, spinkel mann, men han hadde en klar intelligens og en dyp fromhet. På Universitetet møtte han en annen teologisk retning enn den han hadde med hjemmefra: Grundtvigianismen, som utvidet hans horisont. Han skrev senere at han ved Grundtvig "fik aabne Øine for Betydningen af de hellige Sakramenter, navnlig Daaben, som i hans Barndom var en i Undervisningen saare tilhyllet Sag". Særlig satte han pris på Grundtvigs salmer. Han tok imidlertid i hele sitt liv sterkt avstand fra Grundtvigs politiske liberalism og hans syn på trosbekjennelsens alder og opprinnelse.

I 1830-årene var det vanskelig for unge prester å få jobb. Han overtok derfor Grimelund gård i 1836 som han beholdt fram til 1847 da han ble kapellan i Ullensaker. Gården ble solgt til en av sønnene på Huseby. Samtidig var han aktiv i politikken som medlem av Aker herredsstyre og formannskap. 1843-45 var han bygdas ordfører. Han var hele sitt liv konservativ både politisk og kirkepolitiske. Året før han tok avskjed, ga han senere biskop Wexelsen en alvorlig irettesettelse fordi denne hadde skrevet under et opprop for venstre i Nordre Throndhjem stift.

I 1851 ble han bedt om å søke lærerstilling ved det praktisk-teologiske seminar ved Universitetet som nettopp var opprettet. Han ble i denne stillingen fram

Ordfører Hans Grimelund. malt av biskopens sønn, Johannes Grimelund.

til 1856. Som leder av dette seminaret var han på rett hylle. Han kunne utfolde hele sin personlighet som prest og sjelensorger, og han la grunnlaget for det praktisk-teologiske studium her i landet. Etter noen år som sogneprest i Gjerpen ved Skien, ble han i 1861 valgt til biskop i Throndhjem Stift hvor han ble til han tok avskjed i 1883.

Grimelund ble på mange måter en dyktig biskop. Luthersk Ugeskrift skrev om ham at han hadde ”udtfyldt sin Plads paa den Maade, at hans Navn var uadskilleligt fra Begrebet om geistlig Værdighed, Sindighed, Moderation og Humanitet”. Med sin bakgrunn i brødre-menigheten var han en av dem som i kirken bidro til overgang fra rasjonalisme og høykirkelighet til legmannsvirksomhet og frivillige organisasjoner innenfor de kirkelige institusjonene.

Grimelund ble meget benyttet på sentralt kirkelig hold, særlig i spørsmål om salmebøker og ordningen av høy-messen (liturgi)-Behovet for ny salmebok var prækært i 1850-årene. ”Den evangelisk christelige Salmebog” var så preget av potetprestenes teologi at den ikke holdt mål lenger. Sammen med W. A. Wexels og Jørgen Moe utarbeidet han et tillegg til denne salmeboken. Et par år senere var han leder av en kommisjon som skulle avgjøre om Landstads eller Andreas Hauges salmebok skulle brukes i Norge. Han hadde hjulpet Hauge i arbeidet med å lage hans salmebok, så han ville helst ha den. Landstads ble imidlertid valgt, men han fikk igjennom at Hauges også kunne brukes. Når det gjelder kjennskap til liturgi, regnes han som en av de tre store liturgiske ekspertene på 1800 tallet, og han ble til og

med valgt inn i en komité etter at han hadde sluttet som biskop.

I sitt daglige virke var han særlig oppatt av å veilede prestene ut fra de erfaringer han hadde fra det praktisk-teologiske seminaret. I 1873 hadde han gleden av å krone kong Oscar II og dronning Sofie i Trondheim domkirke. Han hadde dessverre også problemer i bispedømmet, særlig overfor prester som støttet seg på Grundtvig. Vanskligst må saken med sognepresten i Hemne, Johan Ernst Gunnerus, ha vært. Utgangspunktet var strid om dåpsritualet mellom deler av menigheten og soknepresten. Saken endte i Høyesterett hvor sognepresten fikk en bot. I ettertid er det lett å se at Grimelund burde ha grepert mer aktivt inn for å løse denne striden før den kom så langt.

Etter avskjeden flyttet han til Kristiania. Her fortsatte han med teologisk arbeid, både skriftlig og muntlig til han døde i 1894. Han giftet seg i 1838 med Julie Augusta Kjelsen. En sønn, Johannes Martin ble maler og grafiker, en annen, Hans, ble sogneprest.

Kilder.

Norsk Biografisk leksikon

Norske Gardsbruk

Edv. Bull. Akers historie

H. G Heggtveit: Den norske Kirke i det 19. Aarh.

Finn Holden og Jan Høeg: Skolen i Vestre Aker, Medlemsbladet 1996/3.

Einar Molland: Norges kirkehistorie i det 19. århundre

Andreas Seierstad: Kyrkjelegt Reformarbeid

Anders Skrondal: Grundtvig og Norge.

EN FERIETUR I NORDMARKEN

AV EDV. SVENDSEN

Da det nu er sommer og arbeiderne taler om at de skal faa en billig og hyggelig tur, naar de selv tager sig en uges ferie kunde det kanskje blandt Klubbens medlemmer være nogen som tänkte på det samme. Jeg vil da forsøge efter erindringen at skildre en saadan tur. Jeg har havt mange saadanne, men dette var den første og som følger deraf den jeg har sat mest pris paa.

Vi var fem stykker paa verkstedet der jeg arbeidet, som begyndte straks efter jul at lægge tilside en krone om ugen for at kunde ta os en uges fri og en Nordmarkstur.

I slutten av juli drog vi afsted. Det var en sangkvartett, som vi kaldte ”Homla”: Ludvig Halvorsen – første tenor, Ole Haaven - anden ditto, Edvard Svendsen - første bas, Bernt Olsen – anden bas, og saa var det økonom og kokk Ole Storstuen, og saa blev der med en kamerat av Olsen – en som var saa gruelig svær til at fiske – en telefonarbeider Halvorsen. Han kom med paa den betingelsen at han skulde holde os med fersk fisk naar vi ønsket det, og det skal siges, at han utførte sin opgave tilfredsstillende.

Vi samledes søndag i forveien for at bestemme tiden for afgangan og provianteringen. Økonomen hadde kassa og skulde indkjøbe og faa bragt til sig, hvor vi mødte op ved afgangan og pakket vore rygsække.

Afgangan blev sat til fredag kveld kl 8 for at faa saa lang tid som mulig.

Proviantlisten blev seende saadan ud: 6 liter Cognak, 3 liter sprit, 3 flasker Akkevit, 6 militærstomp til 30 øre, 4 boxer erter, 4 boxer fersk suppe, 1,5 kg smør, 2 pund kaffe, 6 kg sukker, 1 kg røgeskinke, 1 faare-spegelaar, 4 boxer kjødboller, 4bx lapskaus, 2 bx bif a la, 2 bx seikaker, 1 pnd havremel til at mele fisken i. Æg, melk og fløde tänkte vi at faa kjøbt lidt efter hvert, hvilket slog til. Ligeledes at vi skulde spise flødegrød flere gange.

Fredag kveld til bestemt tid drog vi ived med vore tunge rygsække med trikken til Sagene og videre Maridalsveien opover. Det manglet ikke paa sang, spøk og skjæmt, skjønt veien var lang og byrden tung.

Vi kom godt og vel til Bjørnholdt ved midnatt. Jeg havde to store gnagsaar efter hermetikkboxerne. Jeg havde nemlig ingen meis, som alle bør ha paa en saa lang tur. Jeg dundret paa døren til han Gustav for at faa ham til at ro over Bjørnsjøen. Intet svar. Jeg dundret igjen og ropte: - Det er Svendsen, staa op og ro os over til Bonna! Vi er 6 stkr. som skal paa ferietur.

Da hørte jeg et grynt og lidt efter stod han Gustav i døra: - Faen er det dig som kommer paa denne tid af døgnet. Saa ruslet han nedover til baaden. Han vidste nok hva der vilde vanke naar de gutta var ude.

Vent lidt, sa Gustav, saa skal jeg stelle paa sækken din. Og saa kom han med en tynd fjel og lagde indi sækken, og siden var den alright.

Overfarten til Bonna gikk udmerket,

*Senhøst ved Spålsbua. Foto: Leif Koch. Hentet fra Knut A. Nilsen:
Nordmarksboka.*

vi sang og skjænket smaadrammer. Økonomen betalte 1 kr for skydsen, vi drog i land og slog os ned ved bredden for at faa os et par stykker smørrebrød. Jeg drog frem en flaske bringebærsaft og alle mand frem med sine store blikkopper.

(Alle mand havde for turen bestilt hver sin store blikkopp som tok 0,5 liter. Den skulle vi bruge som kaffekop, toddyglass og suppetallerken. Ligesaa havde vi en kaffe kjedel, som kunde lukkes hermetisk baade laag og tut, saa vi slap at slaa ud den kaffe som ble til overs.)

Da vi havde spist, drog vi videre mod Hakkloa. Kommen til Hakklovandet, er der en udraaberodde, som man kan raabe efter baad fra. Men alt det vi skreg, kom der ingen baad. Det var nok fortidlig paa morgenens. Saa maatte vi da traske rundt vandet til Hakkloa, men da kan det nok hænde vi fik liv i han Gulbrand. Han skulde nemlig ro os over Sandungen. Vi gikk alle i baaden, men da saa det stygt

ud, for baaden var liden og vi havde store bører saa den gikk i til æsingten, og dertil var det ikke saa liden øø heller.

Men vi kom da godt og vel over og slog os ned ved stranden i selskab med Gulbrand. Der blev drukket mange drammer og smagt paa fenalaaret, og da Gulbrand ikke vilde ha noget for roingen, sendte vi med ham en dram paa tilbageveien.

Vi drog videre til Katnosa, hvor vi skulde koge kaffe og holde frokost. Middens økonomen kogte kaffe, begyndte fiskeren sit virke, og det blev fisk. Han slængte op fortære end to mand kunde renske og en kunde stege. Det blev en brilliant frokost.

Da vi havde spist og i selskab med manden som skulde ro os over Katnsvandet havde tat os hver vor 0,5 liter spritkaffedoktor, fortsatte vi videre mot Sporn (d.e. Spålen) og langs denne. Solen stod højt og stegende varmt var det saa

tungen satt fast i halsen og ikke andet var at drikke end det lunkne vandet i Sporn.

Da opdaget jeg pludsigt en liden barkerende med vand som kom ned til veien. Jeg frem med blikkuppen og fik deiligt isnende koldt vand, som kom lige ud af fjeldvæggen. –Hid med kopperne deres, gutter, og saa blev tørsten efter nattens strabadser slukket, og siden grog.

Vi fortsatte rundt Sporn til Spornsæteren, hvor vi kom efter middagen. Vi spurgte om at faa være et par dage, og det var der ingenting i veien for. Der var nogle damer paa besøg nede fra bygden, saa køerne var optat, men vi kunde være nede i en tømmerkoie ved stranden, saa kunde vi faa med os no hø og tæpper at ligge paa, og det vilde vi helst.

Vi laget os middag paa sæteren, salt lapskaus og tykke melkeringer. Det smakte udmerket efter den lange tur. Siden gikk vi ned og tog vor nye bolig i besiddelse.

Nu da vi var kommet saa langt paa under et døgn, og kunde hvile et par dage, var det meningen vi skulde ture lidt om kvelden. Det blev gjort baade længe og vel.

Om morgenens vaagnet jeg ved 1 tiden. Alle laa i dybeste sovn. Jeg var gruelig tørst, men vi havde været saa forsynlige at ta med os et stort spand med melk og den smagte godt. Saa var det til at fyre paa komfyren – den stod inde i sovekoien. Jeg fyrte godt og inde blev det saa hædt som i et lidet helvete. Jeg sad ude paa bakken, bare tittede til kaffekjedlen engang imellem, og da den var kogt, begyndte jeg at spise. Jeg tænkte som saa: Naar de andre blir varme

nok, kommer de nok ud, og det var ikke længe før Olsen kom labbende ud som en hummer, hiver af sig klærne og lige i sjøen, og saa den ene efter den anden til vi alle havde faat et godt bad og saa en splendid frokost: Smørrebrød, skinke og øeg.

Økonomen maatte gaa op paa sæteren og bestille flødegrød til middag. Damerne lo saa lurt og sa: Di havde det visst svært moro igaar kveld, vi sad oppe paa aasen og hørte paa dere. Da kan det nok hænde han ble rød, for vi servere nok lidt af hvert den kvelden. Jeg husker jeg vant prisen, for jeg sang om Drøbaksenterne.

Om formiddagen var vi ude og prøvede fisken, men ikke et bit nogen steder. Til middag spiste vi den deiligste flødegrød jeg nogensinne har smagt – 25 øre pr mand. Vi fortalte at vi havde fisket og ikke faat noget, saa sagde sæterkulla: - det er et tjern 10 minutters vej op i skogen, der er det ørret, og saa skal di faa laane et garn av mig, som di kan sætte ud nede i det smale sundet, saa tænker jeg nok di faar fisk nok til i morgen.

Efter vi havde hvilt middag ude paa den grønne græsvold, blev vi enige om at Olsen og fiskeren skulde gaa efter ørreten og vi andre tage baaden og sætte ud garnet. De kom tilbage med 4 pene ørret, saa til aftens blev det avkogt ørret og sur fløde. Siden om aftenen var der stort baal paa sætervangen. En liden gut spilte træksplil, og bykara, som dem kaldte os, svinget sæterkullen og bondejenterne lystig i dansen. I pauserne var der toddy og underholdning af kvarretteten "Homla". Det var jo søndagsaften og midnatstimen var sikert slagten da vi arm i arm ruslet ned over aasen til vor

underjordiske soveplads ved Sporn.

Om morgenens medens økonomen kogte kaffe, reiste vi ned for at dra garnet. Det var fisk i mængder. De smaa slap vi ud igjen og enda havde alle mand fisk nok i to morgener. Dagen tilbragte vi med at ro, bade og sove. Til middag erter, kjød og flesk.

Tirsdag var vi tidlig paa benene. Maalet var Ringkollen og videre til Ringkollsæteren. Vi bad adjø og takket for os og drog videre vel tilfreds med den tid som var gaaet.

Før vi besteg Ringkollen, var vi bortom Ringkollens hotel, kjøbte selters og lavede os en god pjolter. Oppe paa kollen, ved den bevaegelige sten, lunket vi paa gruden og spiste mellemiddag. Paa veien dit op traf vi en gammel gubbe, som efter nogen drammer presenterte sig som Elglars. Han havde faat det navnet fordi han havde skudt 100 elge ulovlig i sin tid, og øvrigheden havde aldri faat no tak paa ham.

Da vi havde været der oppe baade vel og længe, drog vi ned aasen til Ringkollsæteren hvor vi kom ud paa eftermiddagen. Vi fik bli der et par dage og faa ligge i høladden som var fuld af nyt hø, - den bedste soveplads man kunne tænke sig. Økonomen til at lave middag. Fersk suppe og kjød, siden kaffedoktor. Vi skjænket baade mand og kona fulde og saa fik vi hende til at lokke paa kua og synge for os hele kvelden. Hun sang udmerket sine bonde- og sæterviser og hennes lokketoner har jeg aldri hørt mage til hverken før eller siden.

Da vi havde saa god soveplads, blev vi der til fredag morgen, tilbragte tiden med at spise og drikke, fiske og spille kort. Onsdag middag: flødegrød, til

aftens: Bif'ala og multer med fløde, da vi paa vore streiftur havde opdaget en multemyr, som vi forsynte os af. Torsdag: erter, kjød og flesk, til aftens: lapskaus.

Fredag morgen gik vi mod Gyrihaug-sæteren. Kommen til Stubdal fik jeg se en plakat paa en stue, hvor der stod: "Baier" og da blev der glæde blandt gutta. 6 baier med en gang, 6 til og nok 6. En del puttede vi vore rygsække og drog videre muntre og glade mod Gyrihaugen, hvor vi kom frem ved middag. Fersk suppe og kjød, lød spisesedlen. Om eftermiddagen besteg vi Gyrihaugtoppen, hvor der er en herlig udsigt.

Paa sæteren fik vi ligge 4 mand inne i kjøier og 2 paa fjøstrevet. Fiskeren og jeg valgte det sidste. Om morgenens var fiskeren nede i et tjern og fiskede. Han kom tilbage med et halvt snes store fisk, som var saa sorte som bek. Vi skjønte ikke hva det var, men sæterkona sagde det var aabor, og den smagte ogsaa saadan. Til middag flødegrød, til aftens skinke og æg.

Herfra skulde turen gaa til Krokkleven og derfra til byen. For ikke at have for lang vej sidste dagen, var det meningen vi skulde gaa tidlig om kvelden til Krokkleven og saa hvile os ud der til søndag middag, men først skulde vi have os en kaffedoktor. Der blev en, og der blev to 0,5 literkopper fulde. Det blev vi ogsaa. Den ene efter den anden sovnede. Jeg vaagnede ved halv tolvitiden ved et farlig bulder under mig. Det var fiskeren, som var faldt gjennem en luge og lige i hodet paa en ko. Han holdt et farlig leven for at komme ud igjen da kroken paa fjøsdøren var heget paa udsiden. "Klokken er halv tolv", sagde jeg, "vi maa op og gaa alle mand, skal vi komme til Kleven

paa udsikten og se solen rinde". Vi til at vække og pakke, døsige og tørste var vi, men melk var der nok af, saa vi fik rettet paa begge dele.

Økonomen lavde 2 liter med sprit-doktor, som vi skulde bruge til drammer paa veien. Vi fik et par til prøve og drog i vei mod Kleven, hvor vi kom til udsigten med det samme solen randt. Vi spiste en god frokost paa Klevstuen. Siden gik vi ud paa græsbakken og lagde os til at sove til bortimod middag, hvorefter vi over Krokskoven gik mod byen.

Paa en gaard i Bærum brunede vi vore sidste kjødboller, kjøbte poteter og melk, saa blev det en god middag, den sidste som alle de andre.

Saa drog vi til Stabæk, tog med toget til byen og med trikken til Helmer Larsen,

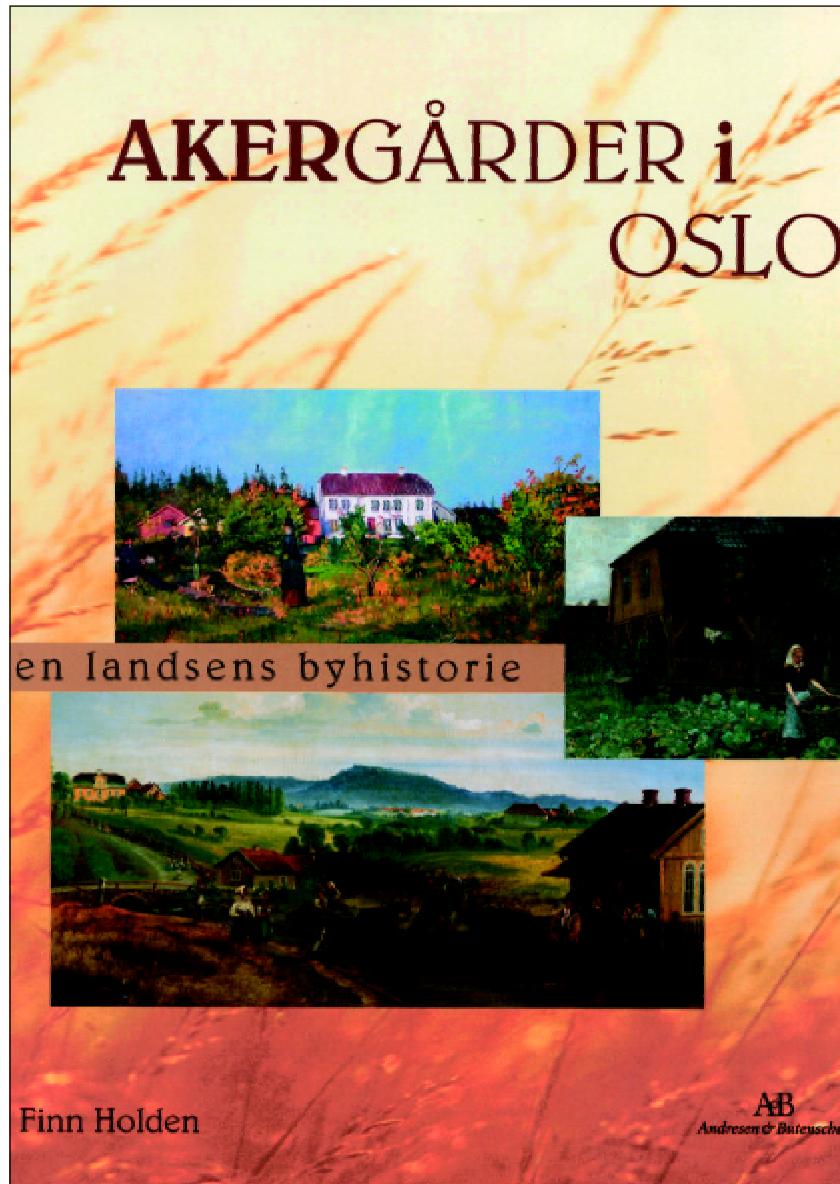
hvor vi sad i haven kl 8 og økonomen forelagde os sit regnskab. Det viste sig at af kr 20,00 pr mand, var der 1,24 tilbage til hver. Dem forlangte vi øl for, skaalede og drak, talte og glædede os over den gode og hyggelige tur og lovede hverandre at næste sommer drager vi igjen.

Beretningen er hentet fra "Stubben", en håndskrevet klubavis for "Klubben Fagerheim", en Sports- og selskabsklubb stiftet av fagorganiserte arbeidere i Kristiania i 1907. Den er senere trykket i "Grevlingen" (medlemsblad for Naturvernforbundet i Oslo/Akershus).

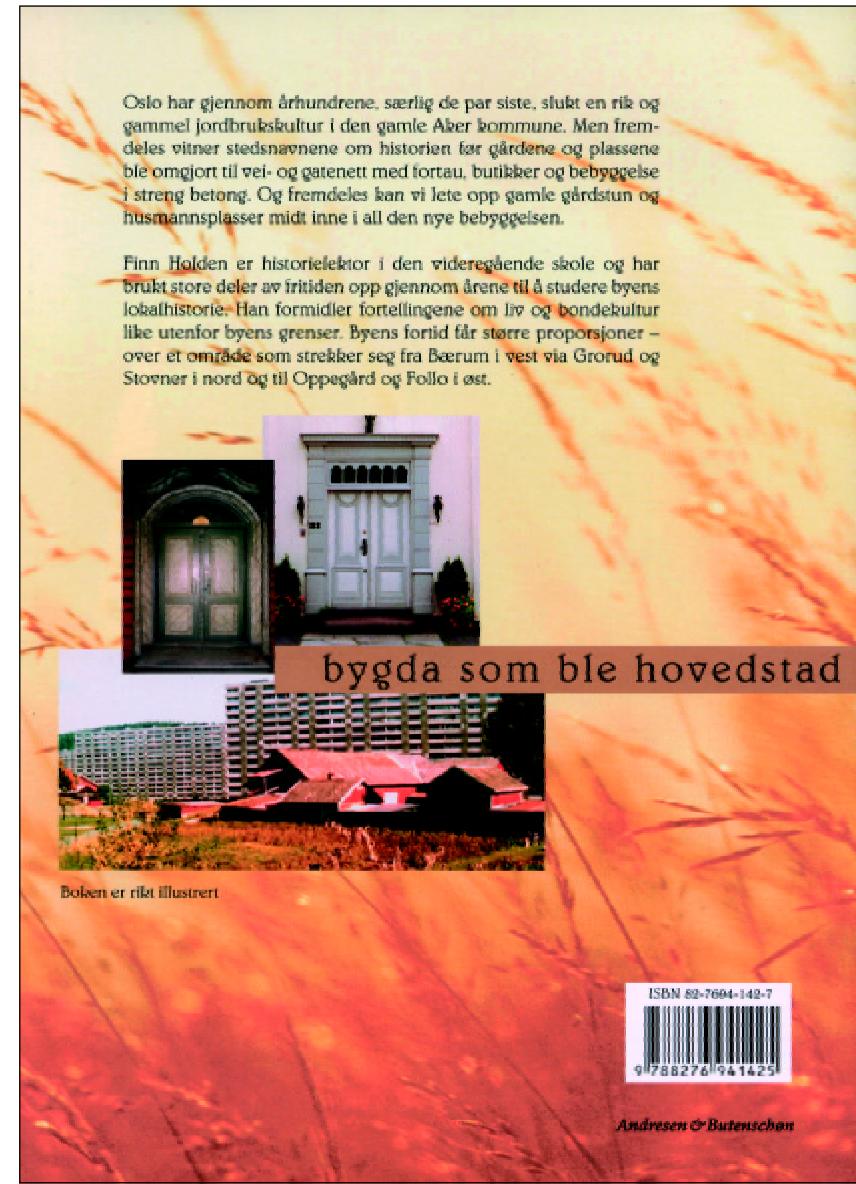
Edv.Svendsen var jerndreier, f 18. mai 1865 i Spydeberg, medlem fra stiftelsen i 1907, kasserer 1909-11.

Fra Gyrihaugen mot Migartjern og Tyrifjorden. Foto: LH (Lise Henriksen) hentet fra "Marka fra A til Å".

Ny bok

Til salgs i bokhandelen

ANTIKVARENS HJØRNE

AV HELGE RØNNEVIG JOHNSEN

Heis, peis, hurra!

I et samfunn med en rivende teknisk utvikling er det fantastisk å ikke la seg rive med i det hele tatt. Uten sertifikat, plastkort, internett eller mobiltelefon er man jo fullstendig utmeldt. Det gir en god følelse.

Jeg har bodd i strøket siden 1952 og har registrert at det er flere og flere som gjerne vil gjøre det samme. I stikkveier hvor det tidligere var én postkasse, er det nå seksten. Når jeg på mine vandringer kommer til en ubebygget flekk på noen kvadratmeter, tenker jeg: Her har entreprenørene sovet. Er det et fall i terrenget på to grader, bør det kunne bli terrasseleiligheter. Med garasje i kjelleren og heis fra garasjen rett opp i herligheten: Eller rett bort hvis man har sokkelleilighet. Peis bør det være i alle rom, også på baderommene. Jeg venter med spenning på den dagen det blir trendy med peis i heisen. Ingenting vil være som den lune heispeisknitringen på vei fra garasjen til annen etasje.

Her kan virkelig eiendomsmeglerne

få muligheter til de rareste stemningsskildringer.

Nevnte yrkesgruppe har forresten utfoldet seg friskt de siste årene. For å selge en bolig er det tydeligvis viktig at megleren blir avbildet jevnlig, sammen med alle de andre meglerne. Alle ser velstelte og hyggelige ut. Det er de helt sikkert, og så er de flinke til å selge boliger. De ser liksom det positive i de fleste situasjoner.

Da for eksempel min gamle, gebrekkelige tante skulle flytte til leilighet, var det ikke uvesentlig for henne at adkomsten var enkel. Jeg hadde kontakt med et meglerfirma, la oss kalle det det "Bakvendt og Partners", og en dag fortalte de at de hadde funnet noe til min tante. Stor var min forbauselse da det viste seg at det var tolvt etasje uten heis. Megleren forsto ikke at det var noe problem. Det var jo en lav tolvt etasje. Ja, det er ikke greit. Noe skal være lavt og noe skal være høyt. Første etasje for eksempel. Kjellerleiligheter bør vel være litt lave. Av den grunn er det derfor litt påfallende å lese om kjellerleiligheter med panoramautsikt.

STYRET I VINDEREN HISTORIELAG 2003-2004

Leder:	Wenche Undrum, Slyngvn. 9A, 0376 Oslo	22 146231
Nestleder:	Øyvind Gaukstad, Haakon d godes vei 10, 0373 Oslo,	22 143776
Sekretær/kasserer:	Per Henrik Bache, Skøyen terr. 2, 0276 Oslo,	22 507083
Redaktør:	Finn Holden, Apalvn. 4, 0371 Oslo,	22 699145
Styremedlem:	Finn B. Bendixen, Biskop Grimelunds v 13 0374 Oslo	22 145163
"	Inge Bryhni, Ivar Aasens vei 17, 0373 Oslo,	22 140156
"	Lajla Heyerdahl, Eddavn 18B, 0772 Oslo,	22 147417
"	Espen Ore, Trondheimsvei 41, 0560 Oslo,	22 687825
"	Pat Rørholt, Skådalsveien 18 B, 0781	22 143925

Historielaget har til formål å vekke interesse og skape forståelse for vår bydels historie. Det er viktig å ta vare på gamle minner i vårt nærmiljø som en kulturarv vi ønsker å gi videre.

Laget arrangerer medlemsmøter og gir ut et medlemsblad som kommer ut fire ganger i året. Laget ønsker å arbeide aktivt for å verne og merke forminner og alle slags kulturminner i vår bydel.

Alle våre tidligere blad fra 1992 kan kjøpes ved henvendelse til sekretæren. Register over tidligere artikler finner du på vår hjemmeside <http://www.vinderen.historielag.org>.

Bladene koster kr 25,- per stk unntatt for nr 2/98 til kr 50,- og SKIBAKKE SPECIAL til kr 40,- Vanlig porto kommer i tillegg.

Vi vil gjerne nå flest mulig av bydelens beboere og ønsker at de støtter laget med medlemskap eller deltar i vår virksomhet. Er du interessert i vårt arbeid, kan du ta kontakt med Per Henrik Bache, tlf. 22 50 70 83, eller pbache@online.no.

Fortsettelse fra side 32:

Det er selvfølgelig umulig å bremse utviklingen. Jeg overhørte nylig følgende kommentar fra en produsent av bærbare varmtvannsberedere: "Nei, utviklingen er nok kommet for å bli."

Og sånn ser det dessverre ut. Statusjaget har nådd kjøkkenet, skriver Aftenposten. Det trodde jeg det hadde for lenge siden. Men jeg har tydeligvis ikke skjønt noen ting. Nå kan man kjøpe komfyrer med 55 stekeprogram, og ikke bare det! De snakker 20 sprog! Så kan jeg endelig få oppfylt en drøm: Å svi grøten på serbo-kroatisk!